

Nr. 20 fehlt!

11. Dez. 1954 Lr

12.
11

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

DE

MORBIS VERNALIBVS

QVAM

AVSPICE DEO PROPITIO
CONSENSV ATQVE AVCTORITATE
AMPLISSIMI ORDINIS MEDICI

PRÆSIDE

DN. JOANNE JVNCKERO

MEDICINAE DOCTORE EIVSDEMQUE PROFESSORE
PVBLICO ORDINARIO

DECANO H. T. SPECTATISSIMO

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMISQVE IN ARTE MEDICA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS LEGITIME IMPETRANDIS

AD D. JVN. ANNO MDCCXLV.

PVBLICO AC PLACIDO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT

AVCTOR

SIGISMVNDVS PHILIPPVS GLASSER

SORAVIA-LVSATVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE

Typis IOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

MORBUS FEBRILIS

DE FEBRE ACUTA

DOMINO

DI JOHANNI WILHELMO

MAJESTATE

PRO GRADU DOCTORIS

IN MEDICINA

IN UNIVERSITATE

JOHANNIS WILHELMI

MAJESTATE

IN MEDICINA

VIRO
PERILLVSTRI ATQVE EXCELLEN-
TISSIMO DOMINO
DOMINO
JOANNI NICOLAO
A MAXEN
DYNASTÆ IN LIEBESITZ MOHREN
OBERSTEIN RELIQA
SACRÆ REGIÆ POLONIARVM MAIESTATIS
AC ELECTORIS SAXONIÆ
DIRECTORI CAMERALIVM PROVINCIALIVM IN
LVSATIA INFERIORE GRAVISSIMO
DOMINO MEO GRATIOSISSIMO.

VIR
PERILLVSTRIS ATQVE EXCELLEN-
TISSIME
DOMINE GRATIOSISSIME

Non dubito fore plerosque, qui hoc genus dissertationis leve, & non satis dignum PERILLVSTRI TVO NOMINE judicent, cum relatum legent, quinam sint morbi isti veno tempori maxime familiares, ex quibus cauffis illi oriantur, & quibus consiliis auxiliisque iis obviam ire debeamus. Sed hi erunt fere, qui rerum medicarum non solum, sed rerum etiam illarum, quæ ad salutem reipublicæ quam maxime pertinent,

ment, expertes, nihil rectum, nisi quod
ipforum præconceptis opinionibus con-
veniat, putabunt. Hi, si didicerint, sum-
mos Imperantes, & qui horum vices ge-
runt, non solum de rerum sufficientia, &
de tranquillitate & securitate externa, sed
de ipsa etiam subditorum incolumitate &
sanitate, debere esse sollicitos; non ad-
mirabuntur, me levidensem hancce dis-
sertationem medicam, TIBI, VIR PER-
ILLVSTRIS atque EXCELLENTIS-
SIME, devotissima mente consecrasse.
Præterquam enim, quod cum cura rerum
Camerarum, cura incolumitatis subdi-
torum nexu arctissimo conjuncta, TIBI-
que adeo utriusque salutis cura clemen-
tissime demandata sit; sola sane TVA Gra-
tia, DOMINE GRATIOSISSIME, qua
parentem meum dilectissimum, artis sa-
lutaris peritum, meque ipsum, rerum me-
dicarum cultorem indefessum, prorsus
singu-

singulariter adhuc profecutus es, sola inquam mihi sufficit, ut non tam sperem, quam confidam, TE, VIR PERILLVSTRIS atque EXCELLENTISSIME, hunc qualemcunque ingenii foetum serena fronte excepturum, TVAMque mihi Gratiam in perpetuum conservaturum esse. Idque illud ipsum est, quod, ea qua decet animi submissione, precatur

PERILLVSTRIS ATQVE EXCELLEN-
TISSIMI
TVI NOMINIS

Scrib. in Academia Fridericiana
ad d. 28. Junii 1745.

Cultor devotissimus

SIGISM. PHILIPPVS GLASSER.

VT ET
VIRO
PRÆNOBILISSIMO EXPERIENTIS-
SIMO DOMINO
DOMINO
JOHANNI PHILIPPO
GLASSER

MEDICINÆ DOCTORI CELEBERRIMO
PARENTI

QVOVIS PIETATIS CVLTV ÆTERNVM
DEVENERANDO

DISSERTATIONEM HANCCE INAVGVRALEM
CVM

ARDENTISSIMO SEMPITERNÆ FELICITATIS VOTO
SVBMISSA ANIMI DEVOTIONE

OFFERT ATQVE CONSECRAT

FILIVS IPSI OBEDIENTISSIMVS

SIGISMVNDVS PHILIPPVS GLASSER

SORAVIA - LVSA TVS.

Q. D. B. V.
DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
MORBIS VERNALIBVS.

PROOEMIUM.

Prodiit nuper, in hac ipsa Academia Fridericiana, dissertatio inauguralis medica: *De morbis hyemalibus feliciter avertendis.* Cumque iam suo tempore HIPPOCRATES, hanc ipsam morborum differentiam, quæ a variis anni temporibus, variisque tempestatum mutationibus desumi solet, tanti quidem fecerit, ut eam non solum *Sect. III. Aphorismorum*, una cum morbis variarum ætatum, Aphorismis aliquot exposuerit seorsim; sed eandem in simul omnibus ac singulis, qui artem salutarem ex voto consequi cupiunt, *libro de aëribus, aquis & locis*, statim ab initio sequentem in modum commendaverit: *Quicumque artem medicam recte assequi voluerit, hæc eum oportet facere.* Primum quidem animadvertat anni tempora, quid unumquodque eorum efficere possit; nulla enim in re familia sunt, sed multum differant, tum ipsa ad invicem, tum in propriis permutationibus. Deinde vero ventos & calidos & frigidos, maxime quidem omnibus hominibus communes, mox autem & unicuique regioni peculiare. Oportet autem & aquarum facultates consi-

derare, κ. τ. λ. Utor hoc loco versione LVDOVICI SEPTALII, Mediolanensis Medici, qui, in hunc ipsum HIPPOCRATIS librum elegantissimum nobis dedit Commentarium, textum HIPPOCRATIS graecum, ope antiquorum exemplarium, restituit, multis in locis emendavit, & novam adiecit in latinum versionem, *Coloniae 1590. fol.* Hinc recte fecit doctissimus auctor dissertationis de morbis hyemalibus, quod in ipsum HIPPOCRATIS *Aphorismum XXIII. Sect. III.* qui ex interpretatione FOESII ita se habet: *Hyeme vero pleuritides, peripneumoniae, lethargi, gravedines, raucitates, tusses, dolores pectorum, laterum & lumborum, capitis dolores, vertigines & apoplexiae tum fiunt, tum exacerbantur,* ita quidem commentari voluerit: ut brevem ante omnia morborum hyemalium dederit historiam, ubi eam tamen, idque iure optimo scribendi libertatem sibi sumpsit, ut pro climatis diversitate, unum alterumve morbum addiderit, de quo artis medicae princeps isto loco nihil dixit; deinde vero in causas horum morborum curatius inquisiverit; tandem vero ad horum morborum faciliorem evitacionem, ex triplici artis salutaris fonte, diætetico, chirurgico & pharmaceutico, necessaria commendaverit remedia. Placuit ista differendi ratio nobis aliisque. Præterquam enim, quod ex hac ipsa comparatione HIPPOCRATIS & GALENI cum placitis Medicorum medicæ & nostræ præsertim ætatis, de veritate & falsitate dogmatum hypothesiumque medicorum, ipsisque *invenitis nov - antiquis medicis,* eo facilius iudicare valeamus; in id sane hodie quam maxime incumben-

ben-

bendum nobis erit, ut illorum animos, qui solidam artis medicæ cognitionem quærunt, partim a *nimio novarum doctrinarum studio*, partim vero a vulgatissimis nostro tempore *auctoritatis, sectæ & receptæ semel sententiæ* opinionibus præconceptis, tum præmuniamus, tum quantum quidem fieri potest, pedentim avocemus. Probe quidem novimus, præiudicium *antiquitatis & receptæ semel traditionis medicæ*, seculis superioribus plerorumque animos ita occupasse, ut cum GALENO & HIPPOCRATE errare magis, quam cum PARACELSO & HARVEIO veritatem satis evidentem agnoscere maluerint. Sed id quoque novimus, quod post tempora DANIELIS SENNERTI, qui laudabili admodum conatu, pertinacissima *Hermeticorum & Galenicorum dissidia*, ita quidem componere allaboravit, ut *Galenico-chemicam* faceret medicinam; in omnibus Germaniæ Aca-
demiis hinc inde extiterint artis salutaris interpretes, qui ante & post CARTESIVM, non quidem veritati admodum nocivam sentiendi libidinem, sed necessariam iudicandi libertatem in arte medicâ, sibi aliisque strenue vindicarunt. Horum exemplum sat laudabile, cum auctor dissertationis de *morbis hyemalibus* mascule sequatur; eius vestigia, in conscribenda dissertatione de *morbis vernalibus facilius superandis*, ita quidem legemus in præsentî, ut itidem ad ductum HIPPOCRATIS, cuius *Aphorismus XX. Sect. III.* ex interpretatione FOESII sequens est: *Vere quidem insaniæ, melancholiæ, comitiales, sanguinis profusiones, anginae, gravedines, raucitates, tusses, lepræ, impetigines, vitiligines &*

*pustula ulcerosa plurima, & tubercula & articulo-
rum dolores tum fiunt, tum exacerbantur, brevem
morborum verni temporis recensionem primo loco
exhibeamus; deinde vero causas horum morborum
penitius investigemus; tandem etiam modum, seu
rationem, qua morbi modo dicti facilius superari
possint, breviter ostendamus. Faxit DEVS feliciter!*

§. I.

*Nominis ex-
plicatio.*

De morbis vernalibus, quos alii, qui puriorem
amant dicendi rationem, *morbos verni tem-
poris* appellare malunt, dum hic sermo nobis
est, utriusque nominis explicatione, quorum neu-
trum fere explanatione indiget, facile superfedere
possemus; nisi quidem, mori apud nos recepto, mo-
rem hoc loco gerere vellemus. Est itaque *Ver*, se-
cundum Astronomorum calculum, ista temperatio
anni pars, quamprimum sol in Zodiaco signum arietis
contingit, atque hincrum hoc, tum tauri geminorum-
que signa percurrit, ad cancrum usque pertingens;
adeoque illud ipsum tempus vernum a XX. Martii
die, ceu æquinoctio vernali incipit, & ad diem Iunii
XXI. ceu solstitium æstivum usque perdurat. Que-
madmodum vero quatuor anni tempora divisa sunt
in ternos menses; ita quodlibet anni tempus tribus
iterum discernitur partibus. Aliud enim est *Ver
primum* seu *novum*, initium scilicet temporis verni;
aliud est *adultum*, quando maiores iam fecit pro-
gressus; aliud vero est *Ver præceps* seu *extremum*,
finis nempe Veris & transitus eius in æstatem; qua
varia temporum divisio, etiam de *estate, autumno*
atque

atque hyeme valet. Ex quo facile intelligitur, quod ipsa morborum vernalium, aliorumque morborum temporum differentia, astronomico-physico nitatur fundamento. Morbi autem dicto huic tempori verno maxime familiares, uno verbo vernaes appellantur; ubi tamen ob nexum temporum arctissimum, ad hyemem extremam, & astatem novam, in explicandis morborum vernalium causis & effectibus, omnino insimul respicere debemus.

§. II.

Antequam vero ad recensendos explicandosque morbos verni temporis ipsos accedamus; gravis illa de veris salubritate dubitatio, paucis quidem hoc loco removenda erit. Videtur enim magnus noster HIPPOCRATES & sibi, & veritati ipsi ex parte esse contrarius, dum Aphorismo IX. Sect. III. In autumno, inquit, morbi acutissimi & exitiosissimi omnino accidunt; ver autem saluberrimum, & minime morbis exitiosis obnoxium est; Aphorismo autem XX. longam morborum vernalium seriem in medium producit. Sed recte respondet ad hanc ipsam dubitationem FRANCISCVS VALLESIVS in Commentario ad hunc locum: „Ver est saluberrimum, non quidem, quod non soleant eo tempore multi morbi accidere, sed quod veris temperies nullos per se afferat morbos, utpote mediocris & moderata. Nam morbi illi ex multitudine succorum aut excrementorum, quæ hyeme congesta sunt, fusa tamen vere, soluto frigore fieri solent; qui tamen non fient, si præcautionis gratia utimur evacuatione, quam tamen etsi quis negligat, morbi minime exitiosi contingunt.

Obiectio remouetur de veris salubritate.

„gunt. Constat enim eo tempore maxime facultas,
„qua proinde facile sese expedit a morbis.,, Causa
itaque, qua vere, tempore alioquin saluberrimo, mul-
tos morbos videmus accidere, est negligentia utendi
eo tempore necessaria præcautione.

§. III.

Quo sensu ver
saluberrimum
sit.

Nec veritati ipsi adversatur noster SENEX,
quando *tempus vernum*, in relatione ad reliqua anni
tempora, præsertim verò ad autumnum, morbis
exitiosis maxime obnoxium, *saluberrimum* adpellat.
Quis enim dubitat, *moderatam* illam, inter calidum
& frigidum, humidum & ficcum, *veris* maxime
adulti temperiem, quæ corporis nostri humores blan-
do calore expandit, fibrasque partium solidarum
moderata sua humiditate modice relaxat, adeoque mo-
tum sanguinis progressivum, motusque se- & excre-
torios, præsertim vero insensibilem illam feri hali-
ruosi perspirationem, mirum quantum iuvat, omni-
um esse *saluberrimam*. Deinde vero etiam id no-
tandum est præcipue, quod quemadmodum omnes
res non-naturales huic modo salubres, illi autem in-
salubres esse possunt; ita quoque aëris verni consti-
tutio, præsertim si initium & finem veris spectes,
non æque omnibus subiectis, quæ ratione *ætatis*,
sexus, *temperamenti*, *consuetudinis*, *præviæ corporis*
dispositionis, & quæ sunt reliqua, multum omnino a
se invicem differunt, saluberrima semper esse po-
test. Id quod olim de varia hominum *ætate*, pro
temporum diversitate ipse iamiam monuit HIPPO-
CRATES *Aphor. XII. Sect. III. Per tempora vero*
anni, vere quidem & principio æstatis pueri, & qui
eis

eis ætate proximi sunt, optime degunt & maxime va-
lent. Æstate vero & autumnò aliquantisper, senes.
Reliquum vero & hyeme, qui mediū inter hos ætati-
bus sunt. Addatur Aphorismus II. eiusdem Sectio-
nis, ubi de varia hominum constitutione sequentem
in modum præcipit: *Naturæ, hæc quidem æstate, hæc
autem hyeme, bene aut male habere nata sunt.*

§. IV.

Quemadmodum autem tempus vernum, ut re-
liqua anni tempora, tribus absolvitur mensibus, quo-
rum primus maxime varius & inconstans plerum-
que esse solet, dum exeunte Martio sol blando calore
nos afficit, ineunte autem Aprili cælum nives sæpe
& grandines in terram spargit, unde fat molestus
frigoris sensus denuo resuscitatur; ita facile patet ra-
tio, cur ipso tempore verno, morbi varii generis
tum fiant, tum exacerbentur. Sed hic nova oritur
dubitatio, quo iure contendat HIPPOCRATES
*Aphorism. IX. morbos verni temporis minime esse exiti-
ales*, cum tamen experientia constet, magnum ho-
minum numerum, in nostris quidem regionibus,
ipso vere ineunte, diem obire supremum. Respon-
deo: Isti quidem morbi vernaes, quos HIPPO-
CRATES *Aphor. XX.* ut morbos verni temporis
recessit, minime sunt exitiosi, prouti infra clarius
patescet; quod vero hyeme exeunte, & quod neuti-
quam negare possumus, ipso quoque veris initio, multi
hominum, & inter illos pueri etiam, & qui eis ætate
proximi sunt, contra *Aphorismum XII.* variolis
maxime, febribus malignis petechialibus, aliisque fe-
bribus acutis, moriantur; illud sane veri iam adulto
B atque

*Quo sensu et-
iam morbis
sic obnoxium.*

atque consistenti, eiusque moderatæ temperiei, nequaquam tribui potest. Rectius forte ab inconstante ista frigoris hyemalis & caloris verni, eaque subitanea sæpius in uno die alteratione partim, partim vero a prævia quorundam corporum, quoad partes fluidas & solidas, dispositione, intempestiva etiam tempestatum mutatione, aliisque causis pluribus, derivari poterit. Hinc recte iudicat HIPPOCRATES *Aphor. IIX. In temporibus moderatis, quum tempestra fiant tempestive, morbos stabiles & boni iudicii accidere. In immoderatis autem instabiles & mali iudicii.* Spectat huc quoque *Aphorismus IV.* ubi bene monet Senex noster, quod etiam extra tempus autumnale, morbos autumnales expectare oporteat, in temporibus nempe, quando eodem die, modo quidem calor, modo frigus sit.

§. V.

Morborum
vernatum
varie classes.

Sed accedamus nunc ad *primum* nostræ dissertationis *momentum*, ad *brevem* nempe *morborum vernatum recensionem*; quas ægritudines omnes ad *tres* classes reduxit B. noster HOFFMANNVS in *diff. de æris intemperie multorum morborum causa* §. XIV. „Siquidem *aliæ*, inquit, a sanguine redundante, eoque per spasmos ad superiores corporis partes congesto, fiunt, cuius generis sunt, insanix, melancholix, epilepsix, hæmorrhagix & anginx. *Aliæ*, a sero stagnante & in partibus glandulosis faucium, & articulorum decumbente fiunt, ut gravedines, raucedines, tusses, arthritides. *Quedam* a viscido, impuro & falso sero, ad summam cutem eiusque glandulas protruso, & cutis texturam dissol-

„ven-

„vente enata fuerunt, ut lepræ, impetigines, pustulæ ulcerosæ, tubercula. Nos vero, morbos istos verni temporis, quos HIPPOCRATES *Aphorismo XX.* supra iam in medium prolato, recensuit, ad *quatuor classes* commode reduci posse arbitramur. *Prima* classis *morbos animi* continet, insaniam nempe seu furorés atque melancholias; *secunda* classis *morbos* habet *spasticos*, tam convulsivos quam spastico - arthriticos, epilepsiam quippe seu comitalem istum morbum, & articularum dolores; *tertia* classis *morbos congestionum* comprehendit, vel completarum, ut sanguinis profusionem, vel incompletarum, quo anginae, gravedines & raucitates, imo etiam tussés referri possunt; *quarta* denique classis complectitur *morbos cutaneos* varii generis, leprás nempe, impetigines, vitiligines, pustulas ulcerosas plurimas, & tubercula.

§. VI.

Ad *primam* itaque *morborum vernalium classem* *Prima classis* quod attinet, *quæ morbos animi* complectitur, *τα μα* *morbos animi* *νικα* huc refert HIPPOCRATES, *και τα μελαγχολικα*, *continet*, *furorés* nempe & *melancholias*. Disputant interpretes eius, quid per *τα μανικα* scilicet *μανια*, hoc loco *Mania & melancholia in* sibi velit noster Senex, & quam ratione *insania* quo differant *mania* (ita enim vocem *τα μανικα* vertit CELSVS c. I. *pocratis* *ex mente Hippocratis & Galeni* lib. I.) partim a *deliriis phreneticorum*, partim vero, a *melancholicis* adfectibus differat. ANVTIVS FOESIVS in *œconomia Hippocratis*, voce *μανικα*, ex variis locis aliis divi Senis, & ex iis, quæ ad ea loca commentatus est GALENVS, satis clare ostendit, *μανικα* & *τα μανικα* HIPPOCRATI esse *vehementi-*

mentem desipientiam ac mentis alienationem absque febre; deliria autem phreneticorum non nisi cum febre acuta coniuncta esse. Et hanc ipsam differentiam, quæ inter maniam & phreneticorum deliria intercedit, ut alibi, ita speciatim *Comment. I. in libros prorrhæticorum*. HIPPOCRATIS, sequentem in modum exponit GALENVS: *μανηδαι seu insanire, inquit, omnes homines eos dicunt, qui citra febrim desipiunt; Φρενιτικῶν vero, qui cum febre id patiuntur.* A melancholia autem seu animi angore, in una cogitatione quasi defixo, in eo maxime differre videtur mania, quod maniaci furentes magna cum audacia ad motus & actiones rectæ rationi adversas, modo rarius, modo frequentius abripiantur; melancholici vero in perpetua animi tristitia, angore atque metu versentur, hominum fugiant consuetudinem, alium ex alio metum sibi fingant, mox in suspiria, mox vero in lacrymas, plerumque tamen absque causæ indicatione, erumpant.

§. VII.

Quanam ratione differant ex mente Medicorum recentiorum.

Recentiores artis salutaris interpretes, in explicanda Maniæ & Melancholiæ differentia, a mente & sententia HIPPOCRATIS & GALENI parum vel nihil plane recedunt. Maniam enim definiunt, per delirium fortissimum sine febre, cum maxima mentis abalienatione & ratiocinationis perturbatione coniunctum; Melancholiam autem vocant, imaginatio- nis læsionem, sive delirium sine febre, a rebus vel materialibus vel immaterialibus phantasiæ intimius & fortius impressis, eandemque adficiendis originem trahentem. *Differt Mania non solum a Phrenitide*

nitide respectu febris, & a *Melancholia* respectu tristitiæ & meticulositatis, sed etiam a se invicem differt, tam ratione *gradus*, quam ratione *causæ*. *Alia* enim est *fortior*, cum summo ægroti furore coniuncta; *alia* vero est *mitior*, in informibus saltim sermocinationibus, cum intermixto frequenti risu & cachinno, maxime conspicua. *Alia causam* magis *immaterialem* & *moraalem* agnoscit e. g. speculationes hypermetaphysicas & hyperalgebraicas, excedentes nimium animi passiones, iram præsertim, atque amorem alterius personæ insanum, qui *Erotomania* appellatur; *alia* autem a *caussis materialibus* e. g. a verminibus, mensium vel lochiorum retentione, provenit, unde *Furor* iste *uterinus* originem suam ducit. Ita quoque *Melancholia* differt ratione *causæ*, quæ vel *materialis* est, a læsionibus corporis diuturnis, præsertim vero a sanguine spissiore venæ portæ proveniens, unde *Melancholia hypochondriaca* audit; vel est *immaterialis* & *moralis*, a sola mentis falsa præfiguratione & æstimatione dependens; vel est *mixta*, ubi causæ physicæ & morales concurrunt. Tandem etiam *Melancholia* hoc loco distinguenda est a morosi seu moria, quæ est itidem delirium, sed circa *iucunda* versans, ubi ægri alta quæque spirant, seque principibus regibusque pares esse autumant. *Melancholia* autem stricte sic dicta est *delirium triste*, magis enim in suspiria & lacrymas erumpunt melancholici, taciturnitatem & solitudines amant, & quæ sunt reliqua. Plura de Mania pariter ac melancholia dabit NENTERVS in *fundamentis medicinæ theoretico-practicis*, tabula CLXXI. & seq. Addatur Celeb. noster

noſter PRÆSES, qui in *conſpectu Med. theoret. pract. de melancholia & mania* ſingulares exhibet tabulas.

§. VIII.

Morbi vernalis
secundae
classis.

In *secunda morborum vernalium classe*, iuxta HIPPOCRATIS *Aphorismum*, occurrunt τὰ ἐπιληπτικά, *epilepsia* seu morbus ita dictus *comitialis*, καὶ τὰ ἀρθρῖτιμα, *articulorum dolores*; quos licet ultimo loco posuerit noſter Senex, nos tamen duos hosce morbos spasticos, unum quidem convulsivum, alterum vero spastico-arthriticum merito coniungimus. ORIBASIVS, sat vetustus HIPPOCRATIS interpres, qui GALENO & ætate & disciplina proximus extitit, epilepsiam seu morbum comitiale inter morbos animi refert. Ita enim in *Commentario* ad hunc locum HIPPOCRATIS: „Omnis læsio, inquit, tribus „modis est, aut nimia, aut media, aut maxima; si- „cut nunc ex una materia atrabilaria sunt tres affe- „ctus, & ab uno principio, sed diversis locis: „*morbus comitialis in imaginatione, melancholia in ratio- „ne, insania in memoria est.* Et paucis interiectis, „scribit: quando ergo imaginatio minor est illis, „tanteo habet minorem offensam morbus comitialis; „tadeo ut aliquibus post duos menses, aliquibus post „sex eveniat, si tamen se bene gerant, etiam post u- „num annum. Quamquam vero *epilepsia*, si rem recte æstimamus, non tam a causis materialibus, quam potius ab erronea motus idea proveniat, sensuumque abolitionem manifesto involvat; quoniam tamen ratio eius formalis in motu convulsivo proxime consistit, vitia vero motuum tam excedentium quam deficientium, morbis animi hodie quidem oppo-

opponuntur; facile patet ratio, cur epilepsia a ple-
risque inter vitia motuum excedentium merito re-
feratur. *Articulorum autem dolores*, quos veteres a
partium solidarum imbecillitate, acriumque humo-
rum ad articulos defluxione derivare solebant, inter
morbos spasticos numerandos esse, nostra quidem
ætate nemo est, qui dubitat.

§. IX.

Epilepsia, morbus ille *caducus*, *sacer* seu *mag-*^{*Epilepsia quid*}
us, unde etiam *Herculeus* aliquando adpellatur,^{*& quoru-*}
quem latini *comitalem* dixerunt, eo quod in comi-^{*plex?*}
tiis, ut in aliis quoque concionibus & hominum
cœtibus, illo correpti maxime infestabantur; quod-
que eo, quo quis concidisset die, comitia interrump-
pebantur; *epilepsia*, inquam est motus convulsivus
plus minus repentinus, summe exacerbatus, artus
præcipue, caput & pectus miserrime affligens, sen-
suumque privationem per totum paroxysmum infe-
rens, cum aliis symptomatibus, gravioribus, idio-
pathice magis, absque alio morbi concursu, ab
anxia natura erronee formatus. Quamquam enim
morbus iste comitialis a quacunque causa materiali,
interdum omnino originem suam trahat; tamen si
semel transiit in habitum, non tam materia peccans,
quam motuum vitia, in censum hic venire possunt.
Sunt, qui epilepsiam in *symptomaticam* & *idiopathi-*
cam dispescunt; sed hæc differentia rectius refertur
ad doctrinam de convulsionibus in genere, ubi *ille*,
quæ fonticæ corporis periclitationi superveniunt,
symptomatice audiunt, quæ vero sine evidente com-
plicatione cum aliis morbis corpus infestant, *idlopa-*
thice

thica & κατ' ἐξοχὴν epilepsia adpellantur. Rectius epilepsia ratione graduum in mitiorem, ratione temporis in vagam atque periodicam, ratione originis autem in hereditariam & acquisitam discernitur.

§. X.

Quid & quotuplices sint articulorum dolores?

Dolores autem arthritici sunt motus tonici partium solidarum molliorum contractorii, propter humores hic & illic stagnantes, aut impeditius procedentes, a naturâ in quacunque corporis regione, præsertim vero circa articulos excitati, ut his mediantibus humores ad hos vel illos corporis partes propellantur, & superflui e corpore proscribantur; licet finis ille salutaris rarius obtineatur, & motus illi spastici, per errorem aliquem naturæ, facile abeant in consuetudinem. Quoniam vero isti dolores vel in uno loco fixi hærent, vel per varios corporis articulos oberrant, & mox pedes, mox scapulas, mox brachia aliasque partes occupant; hinc arthritis in vagam & fixam recte omnino dispescitur. Ceterum variæ sunt arthritidis fixæ species, quæ tamen omnes non nisi loco fere differunt; quod enim in altero capitis latere *hemicrania*, in auribus *otalgia*, in dentibus *odontalgia*, in lingua vero *glossagra* dicitur; illud in manibus *chiragra*, in genubus *gonagra*, in pedibus *podagra*, in thorace *pleuritis*, in lumbis *rephritis spuria*, in coxis *malum ischidiacum* adpellari solet. *Rheumatismus* autem, quem alii ad vagam, alii vero ad fixam referunt arthritidem, inter causas variorum adfectuum catarrhalium motuumque spastico - arthriticorum, rectius omnino referendus esse viderur.

§. XI.

§. XI.

Tertia morborum vernalium classis morbos com- Morborum
vernalium
tertia classis.
plectitur *congestionum*, tam *completarum*, varias san-
guinis fluxiones, quas voce græca, latinis iure
apud nos donata, *hæmorrhagias* hodie adpellare so-
lemus, quam *incompletarum*, quo anginæ, grave-
dines, raucitates & tussès, immo adfectus catarrha-
les omnes referri debent. Quemadmodum vero
congestio generatim est specialis directio sanguinis, Congestio quid
& quom-
plex?
a natura mediante motu tonico versus loca peculia-
ria copiosius, & hunc quidem in finem ordinarie
collecti, ut per hæmorrhagiam. ibidem excerni, & il-
lius abundantia hac ratione imminui possit; ita con-
gestio *simplex*, *completa* & *directe hæmorrhagica* illa
dicitur, in qua sanguis versus talia loca restringitur,
quæ ad illius perruptionem & effluxum apta sunt, v.
g. versus nares, pulmones, ventriculum, uterum,
intestinum rectum, vesicam urinariam. Unde va- Hæmorrhagiarum varie
species.
riæ oriuntur *hæmorrhagiarum species*, quæ vel natu-
rales sunt, dum ab interna causâ, directione, &
tacita quasi commotione, a natura ipsâ, mediante
congestione, per motum tonicum excitantur, ut
hæmorrhagia narium, *hæmoptysis*, *vomitus cruentus*,
hæmorrhoides, *fluxus mensium*, *lochiorum*, & *mictus*
cruentus; vel sunt *præternaturales*, quæ a causis
externis & violentis originem suam trahunt, e. g. a
lapsu, adlisione, vulneratione; quo etiam hæmor-
rhagiæ *artificiales* pertinent, per venæsectionem,
scarificationem & sic porro productæ. *Congestio* au-
tem *incompleta*, quæ vulgo *rheumatismi* nomine ve-
nit, illa dicitur, quando sanguis, eundem quidem

C

in

in finem hæmorrhagicum, ad certas quasdam corporis regiones, congeritur; quoniam autem ista loca a viis hæmorrhagicis aliquando longinquius distant, perruptio illius expectari facile nequit. De nonnullis harum congestionum incompletarum, quas divus noster Senex partim inter morbos *hyemales*, partim vero inter morbos *verni temporis* retulit, statim dicemus paragrapho subsequente.

§. XII.

Obiectio re-
mouetur.

Dicis: Si *gravedines*, *raucitates* atque *tusses*, ipso fatente HIPPOCRATE *Aphor. XXIII.* ad morbos *hyemales* pertinent; quo iure hoc loco inter morbos *verni temporis* istæ ægritudines referri possunt? Respondeo: morbi hyemis exeuntis, cum veris ineuntis adfectibus, ob maximam tempestatum illarum convenientiam, facile coincidunt; adeoque *ex parte* quidem *hyemales*, *ex parte* vero etiam *vernales*, recte omnino appellantur. Primum itaque hic locum sibi vindicat *angina*: Stasis illa sanguinis inflammatoria, circa fauces & vicinas illarum partes, præsertim vero circa laryngis aut pharyngis musculos, tam internos, quam externos collecta; quamquam detur etiam anginæ quædam species, quæ non tam sanguineis & musculosis partibus inhaeret, quam membranis faucium, uvulæ atque palati, unde ipsi *alba* & *pituitosa* nomen fuit impostum. Veteres pro diversitate partis adfectæ, varias constituere solebant anginæ species; *cynanchen*, ubi musculi *laryngis interni*, *paracynanchen*, ubi *externi*; *synanchen*, ubi musculi *pharyngis interni*, & *parasyanchen*, ubi externi tumore inflammatorio corri-

Angina quid
& quotu-
plex?

corripiuntur. Recentiores inter anginam *veram*, quando inflammatio magis *interne*, & *spuriam* seu *notham*, quando tumor inflammatorius magis *externe* se manifestat; inter anginam *idiopathicam*, quæ per se & sua sponte exoritur, & a sola plethora dependet, & *symptomaticam* distinguunt, quæ febribus acutis, præcipue circa statum, vel aliis morbis accedit.

§. XIII.

Sequitur in græco textu HIPPOCRATIS vox *κορυζα*, quam per *gravedines* exposuit interpretes cum CÆLSO *lib. II. c. I.* CÆLIVS AVRELIANVS *lib. I. c. XVII. acut.* *κορυζαν* vocat catarrhum, qui ad nares fertur, & GALENVS *lib. VI. de Symptom. caus.* *κορυζαν* dici scribit, ubi quod in cerebro supervacaneum est, in nares defluit. Hinc ipse monet FOESIVS in *Oeconomia HIPPOCRATIS*, voce *κορυζα*, quod aliud omnino, quamvis non multum distans a *coryza*, malum sit *gravedo*; hæc enim, inquit, nares claudit, vocem obtundit, tussim siccam movet, sub eadem falsa est saliva, sonant aures, venæ moventur in capite, & quæ sunt reliqua. Quando vero addit: *quod hæc omnia κορυζας nominet* HIPPOCRATES; in eo quidem minus recte sentire videtur FOESIVS. Aliud enim sunt HIPPOCRATI *κορυζας*, *gravedines*, quamquam; si curate loqui velimus, *coryza*, quod iam diximus, omnino differat a *gravedine*; aliud ipsi sunt *βραγχος* *raucitates*; aliud sunt *βρυξες*, *tusses*, de quibus deinde plura dicemus. Nostra quidem ætate *coryza*, *gravedo* atque *phlegmatorrhagia*, cum *raucitate*, *tusse*, & *catarrho suffocativo* in eo omnino conveniunt, quod adfectus

sint catarrhales; in eo autem tres priores differunt inter se, quod *phlegmatorrhagia* sit verus & continuus fluxus, seu stillicidium limpidi phlegmatis e naribus; *coryza* excretionem seroso-mucida, modo benigniore, modo acriore, per nares & sæpius etiam per fauces, cum sternutatione ut plurimum sese prodatur; *gravedo* autem nulla quidem materię serosæ perruptione, maiore tamen dolore gravativo atque tensivo circa frontem, oculos, naresque admodum molesta sit.

§. XIV.

*Branchus,
raucitas &
tussis.*

Superfunt inter adfectus catarrhales, quos in numerum morborum verni temporis retulit HIPPOCRATES, *Βραγχος, και Ραυχες, raucitates atque tusses*. *Raucitates* reddidit interpres, quod in Græco *Βραγχος* dicitur, vocabulo a CORNELIO CELSO, medicorum Cicerone accepto, *raucedo* enim, qua voce hodie plurimi utuntur, nullius est autoritatis apud veteres. Sed hic quæritur: Utrum unus idemque sit adfectus catarrhalis, branchus & raucitas, an vero, & quam ratione inter se differant? Celeb. noster PRÆSES in *Conspectu medicinæ theoretico-practicæ*, tabula de *brancho & raucedine*: *branchum* definit, quod sit materię seroso-mucosæ intra fauces & asperam arteriam secessio, a congestione humorum versus has partes originem trahens; *raucedinem* vero seu *raucitatem* ita determinat, quod sit tunicæ glandulosæ & partium glandulosarum circa superiora asperæ arteriæ sitarum, constrictio, qua debitus provenus lymphæ intercipitur. Unde fit, ut minus clara & sonora vox prodire possit. Ex qui-

quibus facile adparet, branchum atque raucitatem omnino inter se differre, quamquam vulgo pro uno eodemque habeantur adfectu; in *brancho* enim humorum seroso mucidorum fit secessio, in *raucitate* autem lymphæ ad irrigationem necessaria, interceptur; in *brancho* toni adest relaxatio, in *raucitate* vero deprehenditur arteriæ asperæ constrictio; *branchus* excipit ordinarie coryzam & gravedinem, *raucitas* etiam sine his occurrit, & per multos inter dum annos chronice adfligit, cum *branchus* brevioris modo fit periodi. De *tussi* autem, expiratione ista vehemente & sonora, hoc loco nihil aliud dicere habeo, quam quod motu hoc discufforio & elisorio principium vitale materiam aliquam molestantem evacua- re intendat; sive *humida* sit, sive *sicca*; sive sit *pectoralis* seu *idiopathica*, sive sit *consensualis* seu *symptomati- ca*; quæ ultima vel *catarrhalis* est, & maxime huc pertinet, vel est *hypochondriaca*, quæ vel a *stomachi* vitio, vel ab *hepatis* scirrhotate, vel ab aliis *viscerum abdominalium lesionibus*, originem suam habet.

§. XV.

Quarta & ultima morborum vernalium classis, *Quarta mor- borum classis morbos conti- net cutaneos.* morbos comprehendit *cutaneos*, *lepras* nempe *impetigines*, *vitilignes*, *papulas ulcerosas multas* & *tubercula*. Difficile sane est, varias istas cutis defædationes & exulcerationes, ex mente & sententia HIPPOCRATIS aliorumque Medicorum veterum, curate satis determinare; consulamus tamen hac de re ANVTIVM FOESIVM, optimum divi Senis interpretem, qui in *œconomia Hippocratis*, varias istas voces græcas *λεπραι, λευχινες, αλφοι, εξανθησεις, ελκωδες, και τα φυματα,*

partim ex aliis locis parallelis, & ex iis, quæ GALE-
 NVS commentatus est ad hæc loca, partim vero ex
 CORNELIO CELSO, CÆLIO AVRELIANO,
 DIOSCORIDE, aliisque medicis vetustioribus, quan-
 tum fieri potuit, breviter interpretatus est. Addan-
 tur ea, quæ de variis istis vitiorum cutis nominibus
 collegit B. noſter SCHVLZIVS in *diff. de morbis*
verni temporis §. XXV. seqq. Vnicum modo hic ad-
 feramus FRANCISCVM VALLESIVM, qui in do-
 ctissimo Commentario ad hunc Aphorismum HIP-
 POCRATIS, de morbis hiſce cutaneis, ſequentem in
 modum diſſerit. „ *Lepra & impetigines* ſunt morbi
 „cutis; differunt vero, quod lepræ tanto gravioreſ
 „ſint impetiginibus, & tanto altius ſerpant, quanto e-
 „lephas quam lepræ. Elephas enim etiam eſt in hoc
 „morborum genere. *Vitilignes* ſunt maculæ cutis
 „albæ, quæ ex crudis ſuccis fiunt, & empyemati ſuc-
 „cedere ſolent. *Papula ulceroſa & multa*, ex ſalfa pi-
 „tuita aut bile fieri conſueverunt, frequentior quæ-
 „dam ſcabies. „ Et paucis interjectis, cum lepra, im-
 petigine, vitiligine & arthritide conſert morbum gal-
 licum: „ Niſi forte, inquit, morbus gallicus; hi ipſi
 „morbi aut horum aliquis aut duo treſve illorum ſint,
 „aut horum aliquis cum alopeccia, multis enim mo-
 „dis affectos videmus eos, quos gallico morbo labo-
 „rare dicimus, hac unica re addita, quod ex putrefa-
 „cto ſemine ortum malum trahat. „

§. XVI.

*Transitus ad
 ſecundum diſ-
 ſertationis
 momentum.*

Absolvimus itaque *primum* noſtræ diſſertationis
momentum, quo morbos *verni temporis* ex mente &
 ſententia HIPPOCRATIS breviter *recenſuimus*. Fa-
 cile

cile nobis effēt, morborum vernalium seriem longio-
rem reddere hoc loco, qua in re, jam ante ducentos ab-
hinc annos, præeuntem habemus, quem modo laudavi-
mus, FR. VALLESIVM, qui l. c. ita quidem præcipit:
„Neque tamen solum hi morbi solent exacerbari ve-
„re, sed multi alii; ut cum epilepsia, *hemiplexia* quo-
„que & *apoplexia*, & *hemicrania* & *cephalea*; cum
„raucedine & gravedine etiam *catarrhus*; cum angina
„na etiam *pleuritides* & *bubones*, & *continentes febres*;
„cum lepra, impetigine & vitiligine & arthritide, et-
„iam *morbus gallicus* u. r. l. Sed præterquam, quod
ipsimet horum morborum plurimos, partim inter
morbos spasticos, partim vero inter adfectus catarrha-
les supra jam retulerimus; nec supra artis nostræ Ma-
gistrum sapere, nec prolixiores esse volumus in præ-
fenti. Nostrum potius erit, in *caussas* horum morbo-
rum penitius inquirere, cur quælibet istarum ægri-
tudinum classis, tempestati quidem vernali admodum
sit familiaris, quod secundum erit dissertationis no-
stræ *momentum*, prouti diximus in *Proæmio*.

§. XVII.

Qua ratione *ver* sit *saluberrimum*, cum tamen *Causa morbo-
rum vernali-
um generali-
or.*
multos adferat morbos, supra iam expositum est §. II.
III. & IV. ubi varias hujus rei causas in medium pro-
duximus. Si *causam* morborum verni temporis *ge-
neraliorem* velis, eam, meo quidem iudicio, optime
nobis dedit, quem toties laudavimus, VALLESIVS
noster, in Commentario ad *Aphorismum XX.* „Ver
„*per se*, inquit, atque *sua temperie* nullos morbos ad-
„fert, sed ex succis, aliis temporibus genitis in homi-
„nibus paratis, omnes morbi fieri solent per *ver*, nisi
„præ-

„præcautionibus homines utantur. Quia scilicet
 „quæcunque excrementa in corpore congesta sunt,
 „soluto hyemis frigore, moveri incipiunt, & facultas
 „fortior reddita, expurgare corpus volens, movet.
 „*Mota ergo nocent, quæ quieta aut non nocerent, aut*
 „*nocerent minus.* Hinc fit, ut Vere, diffidentes ad-
 „modum fieri morbos, dicat HIPPOCRATES, sci-
 „licet in bene temperatis hominibus multi morbi ve-
 „re fiunt, quia nullos adfert ver per se; tamen omnes
 „fieri solent, singuli in iis hominibus, qui ad eos pa-
 „rati sunt. Ex quibus facile intelligimus, *plethoram,*
 hyeme collectam, *calore autem verno commotam,* cum
 spissitudine & cacochymia sanguinis coniunctam,
 generaliore nobis præbere morborum vernalium
 rationem.

§. XIX.

*Mania &
 melancholia
 vernalis caus-
 sa.*

Quamquam vero *mania & melancholia* a causis
 sæpe immaterialibus, a malis animi moribus, ira-
 cundia, amore, perverso, immoderatis & profundis
 phantasiæ speculationibus, & quæ sunt reliqua, oriri
 soleant, & hinc omni tempore vel fieri vel exacerbari
 possint; dantur tamen utriusque animi morbi
 causæ etiam materiales, quo præter nimiam sangui-
 nis abundantiam, *sanguinis spissitudo* potissimum,
 eiusque circa venam portæ incarcerationio, mala par-
 tium nobilium internarum dispositio, viscerum tam
 abdominalium, quam ipsius etiam cerebri læsio, al-
 iæque causæ plures pertinent. Quando itaque *ca-*
lore verno accedente, humores adhuc quasi stagnan-
 tes, fortius exagitantur; isti autem per viscera ab-
 dominis constricta, indurata, liberum transitum non
 inve-

inveniunt, versus caput & pectus regurgitent necesse est; unde partim *torpor* ille *maniacorum*, qui ab iræ excandescencia, vel alio quodam impulsu excitatus, sæpe in activitatem male ordinatam, aut male sanam abire solet, partim vero *angor* iste *melancholicorum*, quem sentiunt ægroti, sed rationem eius moralem nullam reddere valent, originem suam trahit.

§. XIX.

De *epilepsia* supra diximus §. IIX. seq. eam non tam a causis materialibus, quam immaterialibus, præsertim vero ab erronea motus idea potissimum provenire. Sed dantur tamen etiam causæ materiales, occasionales saltem epilepsiæ, aliarumque convulsionum, inter quas præter sanguinis abundantiam, eius *spissitudo* maxime eminent. Quæ cum corpori animoque admodum molesta sit, eam contentiosis illis motibus convulsivis remove natura intendit, licet frustraneo plerumque nisu atque conatu. Spectat huc etiam transpiratio suppressa, coagulatio lymphæ circa caput, per refrigerationem humidam introducta, unde morbum hunc comitalem, pariter ac furores & melancholias, inter morbos autumnales ipsè retulit HIPPOCRATES. Sed si ea modo hic repetamus, quæ §. IV. de tempestate autumnali veris nondum adulti, in medium iam produximus, facile patebit ratio, cur homini morbo comitali obnoxio, æquinoctium vernale, non minus extimescendum sit, quam autumnale. Eadem est ratio moruum spastico-rheumatico - arthriticorum, quip-

*Unde epilepsia
& articulo-
rum dolores
orientur tem-
pore verno.*

pe qui, experientia teste, hyeme exeunte & vere ineunte, longe frequentiores esse solent, quam vere iam adulto, atque consistente; imo vere exeunte, & ætate ineunte, ubi libera magis est tam sensibilis quam insensibilis transpiratio, isti dolores spastico-arthritici ordinarie quidem cessant.

§. XX.

*Hæmorrhagiæ
& adfectus
catarrhales,
cur veri sint
familiares.*

Si *commotio plethoræ*, ex consensu medicorum omnium, plurimum valet ad excitandas *hæmorrhagias* varii generis; omnia autem calida, sanguinem rarefacientia, multum conferunt ad plethoræ commotionem; facile intelligimus causam, cur hæmorrhagiæ narium non solum, sed & hæmoptyses, aliæque hæmorrhagiæ plures, pro diversitate subiectorum, ratione ætatis, temperamenti, sexus, & sic porro, veri consistenti maxime & exeunti, magis quippe calido, admodum sint familiares. *Adfectus* autem *catarrhales*, angina, grævedo, raucitas, atque tussis, experientia teste, circa finem hyemis & veris initium, frequentiores esse solent, quam circa medium & finem eius, quoniam subitanea ista frigoris & caloris, humiditatis atque siccitatis, in uno sæpe die, permutatio, ad excitandas, fovendas, augendasque hasce ægritudines multum omnino facit; ubi tamen, ut in reliquis morbis temporum, ad præviam corporum dispositionem, aliasque causas tam internas quam externas, ubique insimul respicere debemus.

§. XXI.

§. XXI.

Efflorescentiæ istæ cutaneæ varii generis, quo ^{Morbi cutanei} lepras, impetigines, vitiligines, pustulas ulcero- ^{cur tempore} ^{veris maxime} ^{efflorescant.} fas & tubercula retulit HIPPOCRATES, cur verno tempore potissimum efflorescant, nemini facile mirum videri poterit, si perpendat, quod natura collectas per hyemem humorum impuritates, blando verni temporis calore opitulante, per cutis poros potissimum expellere conetur. Iam vero humido - frigida ista tempestas, quæ sub initium veris, blandum solis calorem sæpius excipit, liberam seri istius excrementitii transpirationem multis modis impedit, & humoribus in superficie collectis, ad corruptionem subeundam ansam facile præbet. Novimus equidem, dari etiam hodie nonnullos, qui plerosque prurientes & ulcerosos superficiei adfectus, non tam ab humorum impuritatibus, quam a *rodentibus* quibusdam *animalculis* seu *vermiculis*, quos alii *psudraciorum*, alii *acarorum*, alii aliis nominibus insigniunt, derivandos esse contendunt; qua in re præeuntem habent Celeb. RIVINVM *in diss. de pruritu exanthematum ab acaris*. Verum, si quis etiam, in quibusdam saltim adfectibus cutaneis explicandis, hanc ipsam vermicularem theoriam amplecti, & ipsam aëris vernalis constitutionem, qua varii generis animalcula & diversa insectorum genera prodire solent, in hypotheseos suæ favorem vocare vellet; eam tamen nostram facere maxime hæsitamus.

§. XXII.

*Cur morbi
vernales mi-
nime sint exiti-
osi.*

Aphorismum illum HIPPOCRATIS, quo ver-
saluberrimum, & *morbis minime exitosis* obnoxium
esse dixit, supra jam in medium produximus. Ra-
tionem hujus rei partim cum VALLESIO eam dedi-
mus, quod tum temporis naturæ facultas optime sibi
constet, ut morbos istos facile superare possit; par-
tim vero moderatam verni aëris temperiem, quando
nempe ver paululum jam adolevit, causam esse dixi-
mus, cur morbi isti verno tempore, quo transitus
fit a frigido ad calidum, a minus amico ad magis a-
micum, non tam exitiosi sint, quam quidem tempore
autumni, ubi ab eo, quod corpori amicum erat,
transimus ad illud, quod corpori maxime est mole-
stum. Jam si ea modo, hoc loco, consideramus, quæ
de indole & natura horum morborum omnium, de-
que illorum causis sive proximis, sive procatarteticis,
breviter exposuimus; facile fatebimur, morbos ver-
ni temporis, veris maxime iam adulti atque consisten-
tis, minime esse exitiales. Quamquam enim quidam
illorum pertinaciores, quidam vero molestiores esse
soleant; tamen, quod recte monuit VALLESIVS,
vel facilius præcaveri, vel ordinato vitæ genere satis
feliciter superari possunt.

§. XXIII.

*Morbi isti ver-
nales quam
ratione præ-
caveantur.*

Tertium iam superest dissertationis nostræ momen-
tum; videlicet ut hoc loco ostendamus breviter, qua-
nam ratione morbi isti vernaes facile partim præca-
veri, partim vero, si jam adsint, satis quidem felici-
ter

ter *superari* possint. Prolixum nimis foret, si de omnibus ac singulis verni temporis adfectibus, specialiore medendi methodum in præsentī exponere vellemus; quare generaliora modo paucis indicabimus. Nimiam sanguinis abundantiam, calore verno maxime commotam, una cum spissitudine & humorum cacochymia, generaliore morborum vernalium causam esse, supra diximus §. XVII. Morbos itaque vernaes facile evitabimus, si plethoram imminuamus, sanguinis orgasmum contemperemus, spissitudinem resolvamus, & humorum cacochymiam tum debito tempore & debito ordine evacuemus. *Plethoram imminuimus*, si parum edamus, corpusque nostrum motu sufficiente placido & continuo exerceamus quotidie. Quoniam vero plerique hominum, nobiliorum saltim atque doctorum, istum laborem admodum necessarium cane & angue pejus fugiunt; hinc frequentiora laxantia & largior Venæ sectio trimestris, adeoque etiam circa æquinoctium vernale sedulo administranda, in subsidium vocari debent. *Orgasmum sanguinis* nitro depurato, oculis cancerum, acido citri saturatis, conchis præparatis, cinabari & antimonio diaphoretico junctis, optime contemperamus. *Spissitudinem*, plethora remota, facile resolvimus, diluentibus & solventibus temperatis, ex radicibus & herbis, e. g. ari, vincetoxici, pimpinellæ albæ, herb. melissæ, teucrīi veri, bellidis, capill. ven. hyssopi &c. in forma infusi vel decocti, præsertim vero motu & potu sufficiente. *Cacochymiam* autem *corrigimus*, partim per diluentia, attenuan-

tia, incidentia & resolventia, quo herbae & radices temperatae sulphureo-resinosa modo dictae; gummata temperata, ammoniacum, galbanum, sagapenum; salia media, tartarus vitriolatus, arcanum duplicatum; tincturae alcalinae, antimonii, salis tartari &c. pertinent; partim vero per absorbentia cum nitro miscenda, per mucilaginosa & gelatinosa, si salino-acris & biliosa fuerit cacochymia. Facta debita correctione & praeparatione, *evacuanda* sunt corporis impuritates, quo blandae laxationes corrigentibus subinde interponendae, vel laxationes per epicrasin, (sic enim una fidelia duos dealbamus parietes) diaphoresis & diuresis, per herbas & radices supra jam indicatas, praefertim autem motus corporis continuus atque moderatus spectat. Hic enim in plethora imminuenda, spissitudine resolvenda, & cacochymia corrigenda, utramque facit paginam.

§. XXIV.

Quanam ratione facilius superari possint

Eadem ferme via, in *facilius superandis* curandisque adfectibus vernalibus, nobis incedendum erit, quam in praevendis evitandisque morbis verni temporis, modo commendavimus. *Morbis* nempe *animi*, si a causis immaterialibus originem suam trahant, remediis quidem moralibus, amica atque placida conversatione, abstinencia a stolide dictorum factorumque exagitatione, mediorum auxiliorumque e. g. victus & amictus oblatione, matrimonii ineundi concessione, & quae sunt reliqua, optime medebimur; si vero causae materiales tempore verno excitatae concurr-

currant, primæ viæ per laxantia melanagoga expurgandæ sunt, venæsectio largior adminitrandæ, & sanguinis orgasmus temperantibus nitrosis componendus est. Ad *adfectus spasticos* tam convulsivos, quam arthriticos, qui plerumque pertinaciores esse solent, si semel in habitum abierint, removendos partim, partim vero mitigandos, regulæ generaliores sequentes sunt. Causa materialis, nimia sanguinis abundantia motu corporis necessario vel venæsectione, scarificatione, & prudenti hirudinum applicatione, removenda est. Cruditates primarum viarum, motus spasticos admodum exacerbantes, salibus digestivis abstergendæ, & lenibus laxantibus eliminandæ sunt. Orgasmus sanguinis per nitrosa, absorbentia salina, emulsiva compescendus. Æqualis humorum dispersio, per temperata alexipharmaca adjuvanda, & motuum spastico-dolorificorum vehementia, antispasmodicis cinnabarinis, pulvere lumbricorum terrestrium mitiganda, perque diapnoica lenia interna, externe autem per frictiones, per spiritum vini camphoratum crocatum, per spiritum lumbricorum terrestrium &c. quantum fieri potest, dissolvenda est. *Hæmorrhagia*, si moderatæ sint, & locis convenientibus erumpant, nulla egent medicatione; si vero immoderatæ & inordinatæ fuerint, illis quidem quantitate sanguinis imminuta, & qualitate correctâ, pulveribus contemperantibus & mixtura tonico-nervina STAHLII prudenter occurrendum est. In *congestionibus incompletis*, ante omnia alvus aperta servanda, humores restagnantes discutiendi

32 *Dissertatio inauguralis de Morbis Vernalibus.*

riendi & resolvendi, sanguinis orgasmus contempe-
randus, & motuum pertinacia, si necessitas urgeat,
leniori quodam anodyno e. g. M. P. de Cynoglossa
infringenda est. Ad *morbos vero cutaneos*, quod
attinet, quorum alii ad scabiem benignam, alii au-
tem ad malignam hodie referri solent; humorum
corruptio per alexipharmaco - diuretica, succinata,
tincturas alcalinas, decocta lignorum, succos recen-
tes antiscorbuticorum &c. corrigenda, & humores
correcti per laxantia phlegmagoga, & in specie mer-
curium dulcem, itemque per blanda diaphoretica
& diuretica evacuandi sunt; externe tandem un-
guenta mercurialia, lixivium sulphurata, mundifican-
di scopo succus vel decoctum tabaci, ad consolida-
tionem autem, oleum ovorum, myrrhæ per
deliquium &c. commode adhiberi
possunt.

T A N T U M.

VIRO NOBILISSIMO AC DOCTISSIMO
DOMINO CANDIDATO
SIGISM. PHILIPPO GLASSER

MVL TAM PRECATVR FELICITATEM

IOANNES IVNCKERVS.

Etsi necesse non fuit epistolam hanc scribere, ut me
TE amare intelligeres, CANDIDATE NOBI-
LISSIME, tamen, quum summos hodie in medi-
cina consequeris honores, existimaui, mihi non esse com-
mittendum, ut TE a me sine eadem dimitterem, nec il-
lam TIBI meam constantem in TE propensionem nul-
lo modo esse diminutam significarem. Hoc autem mi-
hi instituenti varia venerunt in mentem, quæ huic ex-
pediundæ operæ præberent materiam. Sed omnibus
dimissis, ab ipsa TVA dissertatione inaugurali *de morbis
vernalibus* vernoque tempore lætum capio auspiciam.
Nimirum sicuti morbi vernaes maiorem & faciliorem
curationis ac recuperandæ sanitatis spem faciunt, quam
hyemales & auctumnales; & omnia, quæ antea quasi
mortua videbantur, in lætissimum se induunt florem:
ita quoque multam concipio spem, fore, ut etiam TVÆ
res sint lætissimæ, fructumque doctrinæ aliquando con-
sequaris uberrimum. Habes enim animum, velut a-
E grum,

grum, salutari perfusum humore; & succum hinc tra-
xisti talem, qui, quoniam ex integris est & puris ra-
dicibus, futuro tempore, si eum sine vitio servaveris
ac detrimento, magis magisque crescet ac perficie-
tur, ita ut animum quasi agrum fructibus, cultu suo
omnino dignis, abunde poteris cumulare. Age igitur,
CANDIDATE NOBILISSIME, expande & ex-
plica omnia semina, quæ accepisti, herbescentem in-
de effice viriditatem, quæ adolescat, pubescat, emer-
gat, & frugem præbeat multo latissimam, ex qua gra-
tissimi olim afflentur odores. Equidem quum TE pri-
mo flore hodie convestiri video, vere & ex animo
TIBI gratulor, optoque enixe, ut TIBI semper sit
laudi & ornamento, & reliqua in TE sita roscido
semper sustententur humore, donec lata ac prospera
proveniant omnia. Mihi profecto, qui olim in TE
formando aliquam consumsi operam, nihil jucundius
accidere poterit, quam si de flore rerum TVARVM
latissimo & fructuum futurorum præstantia crebriores
accipiam nuntios. Interea e specula prospiciam, me-
que spe, quam ex hodierno latiore flore præcepi, ob-
lectabor; & faciam in posterum, quæ TIBI, CAN-
DIDATE PRÆSTANTISSIME, debeo, & faciam li-
benter, TIBIQUE persuasissimum esse cupio, TE a me
ingenue amari, & hoc re vera ita esse, ubi usu vene-
rit, experiundo cognosces. Valeas igitur ac floreas in
perpetuum, atque PARENTI TVO CLARISSIMO
plurimam meis verbis dic salutem. Iterum vale.

D. a. d. XXIIIX. Junii

MDCCXLV.

CAN-

CANDIDATO DOCTISSIMO
SIGISM. PHILIPPO GLASSER.

S. D. P.

THEOD. CHRISTOPH. VRSINVS

P. P. O.

Magnam esse prudentiæ humanæ partem, si quis *tempori*, ea qua decet ratione, bene *inservire* valeat, & sacræ litteræ nos condocent, & ratio id requirit, & quotidiana confirmat experientia. Quid mirum itaque, quod maximam prudentiæ medicæ partem in eo ponant Medici ferme omnes, tam veteres quam recentiores, si quis *morborum tempora* recte non solum *dijudicare*, sed & *praxin medicam* in primis *tempori morborum* convenienter instituere noverit. *Varia* autem prudenti Medico sese offert *temporis consideratio*, circa *morbos rite dijudicandos & congrue tractandos*. *Primo* quidem ratione *ætatis hominum*, ubi alii sunt morbi infantum ac puerorum, alii juvenum ac adolescentum, alii demum virorum ac senum. *Deinde* vero ratione *ætatis morborum*, ubi varia iterum occurrunt momenta; partim respectu *principii, incrementi, status & decrementi*, tam morborum integrorum in genere,

nerē, quam paroxysmorum in specie; partim respectu *durationis* sive *ambitus* singularis cujusvis morbi, vnde notabilis illa inter morbos *acutos* & *chronicos* oritur differentia; partim respectu *paroxysmorum*, qui diversis diei horis, iisque vel antemeridianis vel pomeridianis redeunt; partim vero respectu *mutationum particularium* certis diebus contingentium, quo *dies illi critici* tam proprii quam improprii, *dies* itidem *intercalares*, & *vacui* maxime pertinent. Tandem etiam ratione *ætatis* ipsius *anni*, alii sunt morbi *verni temporis* alii vero *æstatis*, alii sunt *autumnales* alii vero *hiemales*: vbi triplex iterum temporis anni deprehenditur differentia, quando vel *novum* est, vel *adultum*, vel jam *præceps* ruit. Ex varia ista temporum circa morbos occurrentium dijudicatione, eam TIBI elegisti, CANDIDATE DOCTISSIME, quæ ad vltimam spectat harum doctrinarum classē. Differis enim de morbis primæ anni ætatis, de *morbis* nempe *vernalibus*, eorumque causas & remedia doctè perscrutaris; & hac ipsa quidem ratione, post exantlata ista examina consueta, dum cathedram jam conscendis, dignum TE esse satis superque monstras, cui ab Inclyto Medicorum Ordine, summi in arte medica honores & privilegia proxime conferantur. Gratulor TIBI, TVISQUE omnibus istos honores ex animo, DEVMQUE precor, vt conatus TVOS omnes, in debellandis *morbis* tam *vernalibus* & *æstivis*, quam *autumnalibus* & *hiemalibus*, cedere jubeat feliciter. Scrib. in Acad. Hallensī d. XXIIIX.

Jun. MDCCXLV.

VIRO

VIRO JUVENI
CANDIDATO

DIGNISSIMO

S. D.

PETR. NICOL. NEVGART.

MEDIC. DOCT.

Mutationes temporum & climatis, quid valeant tam in macrocosmo, quam microcosmo, satis certum est atque exploratum; quas jam recte investigare, & iusta mentis trutina expendere, non minoris sane est utilitatis, quam jucunditatis: multa enim dantur phaenomena tam in regno minerali & vegetabili, quam in regno animali, quæ sine ratione mutationum temporum & climatis habita, neque perspici, neque rationaliter explicari possunt. Regnum minerale si attendimus, pro diversitate climatis sicut sua pura vel impura metalla, nobiles vel ignobiles, diaphanos vel opacos, duriores vel molliores lapides, sic multum vel minus falis tam communis quam nitri offert. Mutationes in regno vegetabili pro diversitate climatum & temporum non pauciores, si paucissimos tantummodo fructus & uvas, tam quoad maturitatem, quam externum aspectum consideramus. Ex eadem quoque ratione ingens etiam in regnum animale proficiscitur differentia; quot enim dantur animalia (ut lupi, vulpes, lepores,

E 3

aves

aves &c.) quæ in regionibus calidis nigris vel rufis, in Moscovia, Lithuania, Norvegia, Islandia, insula ferœnsi Grœnlandia, aliisque regionibus septentrionem spectantibus, albis teguntur capillis & plumis: imo multa dantur animalia, quæ tempore hyberno alba, æstivo vero nigra apparent, ut avis quædam norvegica sylvestris, formam nostrarum columbarum referens, quæ incolis (Rûpen) dicitur. Hæc mutationes in tribus naturæ regnis toto die occurrentes, quis non a diversitate climatum & Atmosphæræ si non ex omni, maxima tamen ex parte deduceret. Cum itaque ob diversitatem climatis magna multarum rerum oriatur differentia, earundemque ingens nascatur mutatio: quid mirum, si ejusmodi quid eandem ob causam cum corpore nostro contingat? Præclare igitur, CANDIDATE DOCTISSIME, agis, qui in Dissertatione TVA inaugurali mutationes illas, quæ tempore vernali in microcosmo observantur, tam exitiales, quam salutes monstras, & remedia tam præservandi, quam sanandi scopo profers. Quod reliquum est, CANDIDATE DOCTISSIME, de TVIS honoribus doctoralibus TIBI a Facultate amplissima medica Illustris nostræ Fridericianæ conferendis iterum atque iterum gratulor. Faxit DEVS O. M. ut omnia secunde & prospere TIBI cedant in propriam utilitatem, gaudium Experientissimi Parentis, solatium ægrotantium: sic ex animo vovit & calamo currenti scripsit animus, quem amare perge. Halæ d. 28.

Junii 1745.

VIRO

VIRO
PRÆNOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
DN. CANDIDATO
S. D. P.
D. GEORGIUS GOTTFRIEDT WENDT.

Applaudentium numero me iam iam affocio, cum
TIBI CANDIDATE PRÆNOBILISSIME hodierno die summi in arte salutari tribuuntur honores. Amicitia enim inter nos hucusque iuncta iubet atque me incitat, aliorum amicorum gratulationibus meam etiam adiicere vota sincerrima. Cum enim TE visendi atque colloquia miscendi prima mihi arrideret occasio, eaque exoptatissima, statim illud menti hærebat infixum, TECVM ineundi amicitiam, quæ spes me quoque non fefellit, sed illa ad hunc usque diem inter nos fuit sincera, immo in futurum quoque manebit integra. Ad finem igitur studiis academicis feliciter perductis; hodie egregium indefessæ TVÆ edis testimonium, quod TIBI imposterum omnem promittit felicitatem. Nunquam enim CANDIDATE PRÆNOBILISSIME inanibus operam nauasti speculationibus, sed omni tempore mentem

5
tem TVAM felicissimumque ingenium ad res utiles, pra-
xique TVÆ futuræ inseruientes, impendere studebas,
quam ob causam quoque unicuique hodie contra dif-
fertationem perquam erudite elaboratam aliquid profer-
renti, sufficientes reddere poteris rationes. Felix igitur
es, qui tantorum virorum in nostra splendidissima mu-
sæarum palæstra dogmata hauseris, sub quorum ductu mor-
borum accuratam cognitionem non solum acquisueris,
sed etiam moderantibus tantis orbis eruditi ornamentis
iis mederi didiceris. Accipias igitur CANDIDATE
PRÆNOBILISSIME hæc serena fronte, sciasque, hæc
paucæ ex amici sinceri ore atque calamo effluxisse, quam
ob causam summos hodie capeffendi honores doctora-
les, tanquam diligentia TVÆ nunquam interruptæ præ-
mium, gratulor. Felix es, qui spem PARENTIS EX-
PERIENTISSIMI ATQVE CELEBERRIMI superasti,
dignusque iudicaris summos in arte medica obtinendi
honores, felix eris si diu cum omni prosperitate vitam
agere possis, felix inquam eris, si praxi TVÆ Deus O.
M. fuerit propitius. Applaudo igitur omnibus hisce ho-
noribus, prospera quæque TIBI ex animo, quæ modo
mens humana & optare & sperare potest, apprecor.
Quod reliquum est CANDIDATE PRÆNOBILISSI-
ME, a te peto, velis in posterum quoque amici TVI
sistere TE memorem, qui TIBI bona sua quæcunque
modo præstanda officia non solum offert, sed TE in dis-
fisis etiam locis amare haud desinet. Vale. Dab. d.

28. Jun. A. O. R. MDCCXLV.

01 A 6597

ULB Halle 3
003 092 429

12.
11

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

DE

MORBIS VERNALIBVS

QVAM

AVSPICE DEO PROPITIO
CONSENSV ATQVE AVCTORITATE
AMPLISSIMI ORDINIS MEDICI

PRÆSIDE

DN. JOANNE JVNCKERO

MEDICINAE DOCTORE EIVSDEMQUE PROFESSORE
PVBLICO ORDINARIO

DECANO H. T. SPECTATISSIMO

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMSQVE IN ARTE MEDICA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS LEGITIME IMPETRANDIS

AD D. JVN. ANNO MDCCXLV.

PVBLICO AC PLACIDO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT

AVCTOR

SIGISMVNDVS PHILIPPVS GLASSER

SORAVIA-LVSATVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE

Typis IOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

